

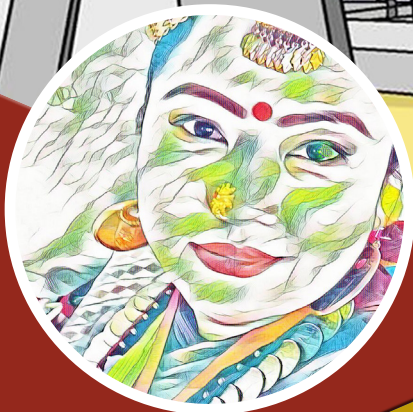
ओहिङ्पाचिवा संचालन पामेके रेडियो स्टेसनचिमो लागि कोरोना भाइरस कोविड-१९
महामारिमो विपद रोकथामसम्बन्धी छाल्ला

Cultural Survival

चाम्लिङ

ON AIR

विश्वभरिडा ओहिङ्पा समुदायचीवा कोरोना भाइरस अर्थात् कोविड १९ महामारिमो केभा चुनौति सामना मुमाडैमा टुरेको हिडे । कल्चर सर्भाइबलवा सामुदायिक रेडियो हेमा सन्जालनाका आको महामारिनाका समुदायडा लैडाको संकटनाका लैमाची हेमा महामारिडा डोसोम्सा ब्यवहार मुम रुडमा समुदायडा खाप्लोमा खारु पामेडासेको हिडे । समुदायडाको सदस्यचिमो महामारिडा डोस्को ब्यवहार मुमा महामारिनाका डासोमुसा लैमा, जीवनरक्षासम्बन्धी स्वास्थ्य, सुचना इमाची, खुचिवा मिप्लिसेको पाछैडेको लाडा सुचना प्रबाह मुसा समाजडा परिवर्तन टैमालै सामुदायिक रेडियोवा म्हैपा भुमिका मुडास्योको हिडे । सामुदायिक रेडियो ओहिङ्पा समुदायमो लागि खुचिमो आत्मनिर्णयमो अधिकारमो अभिव्यक्ति स्वतन्त्रतामो उपयोगी हेमा महत्वपूर्ण जिम्मो सुचना जानकारीची इमाचिलै सबभन्दा शक्तिशाली माध्यम टुरेडासे । टयाँको शक्ति । आदिवासी समुदायचिमो सामुदायिक रेडियोनाका टाएको सुचनानाका शसक्त टुरेडासेको हिडे ।

G. U. Jugan

गलिना अङ्गारीमा
कार्यकारी निर्देशक
कल्चरल सर्भाइभल

उदेस्य

ओको छाब्लामो उदेस्य
ओहिङपा संचारकर्मीलाई कोरोना भाइरस
अर्थात् कोभिड-१९ महामारिमो प्रभावलाई
सम्बोधन र सामना मुमा फलोमा लै ।

लक्षित समूह

ओको कोरोना भाइरस कोविड-१९ महामारिमो
विपदडा विश्वको ओहिङपाचिवा पावोल्डेडासेको रेडियो
स्टेसनडा खारुपामेडासेको रेडियोकर्मी, ओहिङपा
संचारकर्मी हेमा प्रसारनची डोसोमुसा सुरक्षित
टुर्मा रुडमा विषयडा माको
स्रोत पुस्तिका पनि ।

पृष्ठभूमि

विश्वडाको मिना जगतडा आल्से कोरोना भाइरस कोबिड १९ मो प्रकोप टुरेडासे । ओको भाइरसमो बारेडा स्वास्थ्य विसेषज्ञची आल्से सम्म पनि मिछैपाडासे । ओको भाइरस विश्वडाको महामारी टुरानो पोराको हिडे । कोरोना भाइरसवा संसारडाको लाखौ) मिनाची सिमा मिदुराको हिडे । विश्वडाको अर्थतन्त्रडो तहसनहस मुमदुरीको हिडे । ओको अवस्थाडा कै विश्वडाको ओहिडपमा समुदायदुड्डा टाएको जोखिम पिछ्या मुसा खुचिलै शसक्तिकरण मुमा अवसरमो रुपडा लेकुमकाको हिडे । जोखिममो दिम मुम्मेपा कैनी विशेषगरी ओहिडपाचि टोडा स्वास्थ्य सेवा, औषधी दुडमा वामो पहुँच पाइनानो ओहिडपाचिवा छैडेको लादा कोरोना भाइरस कोबिड १९ महामारीमो बारेडा म्छोको जानकारीमो अभाव टुरेडासेको हिडे । सबल पक्षमो दिक्म मुम्मेपा ओहिडपाचिमो खुचिमो मुल्यमान्यता हिडे । खुचिमो ऐटाको चामाची हिडे । ऐटाको औषधीमो टयाँ हिडे । खुची मिलेसेको मिहिडे ।

ओको महामारीमो अवस्थाडा ओहिडपाचिवा पामेडासेको संचारमाध्यमचिवा केभाको भुमिका पामेडासेका हिडे । ओको विश्वडा आपतकालमो दुड्डा सुचनाची एकरुपता, सत्यता, जवाफदेही ओहिडपामो जनजातिचिमो पाछैडेका लादा उपलब्ध मुमा जरुरी हिडे । चिस्योनो कोरोना भाइरसमो विपदमो अवस्थादा ओहिडपा समुदायडा सुरक्षामो लागि कल्चरल सर्भाइबल ओहिडपा संचारकर्मीचिमो भुमिका, सुरक्षा हेमा छैमापर्ने सावधानीची हिडे । हाकाखण्डदा ओहिडपाचिलै जिम्मेवारी टुर्सा महामारिमो म्छोको जानकारीमो सामग्रीची लैमानो संप्रेसनमो विषयडा केन्द्रित हिडे ।

पहिलो भाग
रेडियो हेमा स्वयम्सेवकची

हाकापो भन्दा केभा
मिना मिटै ईसोनाखों
मात्रै टाटान्ची । भारा
मिनाचीलै ह्यानी
ह्यानी डासान्ची हेमा
माक्स वैमैडान्चीनो
मात्रै स्टुडियोकुयाँ
वोडान्ची ।

१. सुरक्षित तुर्मा रेडियोकर्मीचीमो बुसिको खारू
 - ☞ रेडियोडा मिहिडेकोची भारा सुरक्षित तुर्सा योजना निर्माण:
विश्व स्वास्थ्य संगठन केन्द्रीय हेमा स्थानीय सरकार हेमा
स्वास्थ्यकर्मीचीवा पाइदिएको सुभावले ध्यानडा डैसा खैनिवा
रेडियोडा टाहिडिएको भारा टिमची सुरक्षित इडसा योजना मुमा
आवश्यक हिडे ।
 - ☞ संचारकर्मीमो रूपडा खैमो पहिचान इडान्ची । महामारिडा
ह्यानी ओख्यानी, खैमा चैमालै सरकारवा पाकुको प्रतिबन्ध हेमा
नियमचीमो कारण ।
 - ☞ टाएको समस्यानाका लैमा बिनारोकावट संचारमो खारू मुमा
स्थानीय सुरक्षितकर्मी हेमा निकायनाका चैभालेका अनुमति
लेकानी । संचारगृहवा स्टुडियोकुयाँ वुयाँ चैभालेको अनुमतिपत्र
लेकानी ।
 - ☞ सबभन्दा छिसेको टुडमाडा खारू मुमा टालुदिएको बेला
समुहडाको सदस्यचिलै खुन्यलो परिचालन मान्नी । समुहडाको
सदस्यलै खुन्यालो परिचालन मान्नी । समुहडा पाको डुड्दो वा
किवुलिमा चाइसेको वा दीर्घरोगीच मिहिडे । नाखों खुचिलै
खिमनाका मुमा चापुमेको खारूची मुमैडानी ।
 - ☞ जोखिममो विश्लेषण मान्नी : समुदायडा खारू मुसी टाखानिडासिए,
नाखों स्थानीयसम्बन्धी अधिकारी हेमा समुदायडाको मटोचिवा
अपनापामैठाको नियमची क्रोसानी । ओको खैनीलाई सुरक्षित तुरे ।
 - ☞ खारू मुखा ठसुड हेमा कार्यालय सँधै सफा डासानी :
कार्यालयडाको भारा कक्षाची किटनासक औषधी सेनिटाइजरवा
सफा डासानी ।
 - ☞ माइक्रोफोनडा हिउ पावाडको स्पन्ज राडानी ।
 - ☞ ओको क्रोसुडची संक्रमण बानेको माध्यम तुरे । चिस्योनो तिकोति
राडुमेनाका माइक्रोफोनमो स्पन्ज लैसानी नो अर्को राडानी खैमा
हेमा खुइमो समुहमो सुरक्षामो जिम्मेवारी टुरानी ।
 - ☞ अर्न्तवार्ता रूपेनाका टाराडुमेको क्रसुडची किटानुरहित मान्नी ।
खैनी किटनासक औषधि हिडेको टुई राडानी । खैनीवा किटनासक
सेनिटाइजरची हुमा टाचामपुमे उपकपकरणचिलै क्लोरिनवा
सफा मिम्डानी । क्लोरिनवा बिगारामैद्यो ।
 - ☞ रेडियाडा हाकापोभन्दा केभा मिनाची मिटैडानी : हाकापो भन्दा
केभा मिना मिटै ईसोनाखों मात्रै टाटान्ची । भारा मिनाचीलै ह्यानी
ह्यानी डासान्ची हेमा माक्स वैमैडान्चीनो मात्रै स्टुडियोकुयाँ
वोडान्ची ।
 - ☞ रेकर्डिड स्टुडियोडा खारू मिमुकना अनलाइननाका खारू मान्नी
: रेडियोटोडाको संयोजकटोडा छलफल मान्नीनो अनलाइननाका
खारू उत्पादन हेमा प्रसारणनाका खारू मुमा स्रोत पाइना
नाखो टेलिफोननाका नाखै खारू प्रसारण मुखा बैकल्पिक उपाय
अपनामैदानी ।
 - ☞ हुइलो इडाको लिङ्क निशुल्क रेडियो प्रसारण स्ट्रिमिङमो लागि
बैकल्पिक उपलब्ध हिडे : www.giss.tv

२.१ खारूमो सामग्री उत्पादनमो तयारी : ओको भागडा ओहिडपामो खारू मुमालै विश्व स्वास्थ्य संगठन हेमा स्वास्थ्यटोडा विशेष वेभासाइडदा कोरोना भाइरस कोभिड १९ निर्देशनचिलै संसारका सारांशडा प्रस्तुत मुम्के ।

- ☞ ऐनाको हेमा राप्पाको समाचारचीलै वास्ता मिम्डानी (विश्व स्वास्थ्य संगठनवा ऐनाको राप्पाको जानकारी विभिन्न संचारमाध्यम हेमा अन्य तरिकानाका प्रचारप्रसार मुमालै 'इन्फोरेमिक' शब्दवा व्याख्या मुको हिडे । राप्पाको दिमवा मिनाचिलै दुविधा लैस्यो । इसेको निर्णय मुमा बाध्य मिमुच्यो । त्रिकोपावा भारालै खुइसेको मुयो । छ्योनो राप्पाको समचारलाई वेवास्ता मानी ।
- ☞ महामारी हेमा मोरिमो बारेडा विश्व स्वास्थ्य संगठनवा इज्योको सुभाव आधिकारिक हेमा वैज्ञानिक तथ्याङ्कडा केन्द्रितडा ध्यान इडानी । मिनानी खैनी आको विषयडा न विशेषज्ञ टाहिडिए न वैज्ञानिक । चिस्योनो जनस्वास्थ्यकर्मीचिमो अनुसन्धानडो ओको महामारी हेमा ओकोपानो वैज्ञानिक पक्षची डुम्मुमा पाचापे ।
- ☞ ओहिडपामो टयाँडा ऐटाको औषधी हेमा अभ्यासचिलै पोमैडानी । ओहिडपाचिटोडा मोरीटोडा म्हुमा चापेको ऐटाको चामाकुरा हेमा जडिबुटीमो टयाँ हिडे । चिस्योनो ओहिडपाचि मिहिडेका टोडा चिस्को स्वास्थ्यकर्मी हेमा त्रिको पछैडेको मिनाटोडा ऐशको औषधि हेमा त्रिकोपामो बारेडा अन्तवार्ता लेकानी ।
- ☞ खैमो समुदायडा खुचिवा पाछैडेको लादा हेमा देशडाको भारावा पाछैडेको राष्ट्रिय लादा सुचनाची प्रशारण मानी सान्दर्भिक मानी ।
- ☞ ओहिडपाचिमो मामालादा खुचिवा खुन्यलो होस्यौले पाछैडेसोम्मा समुदायडाको टयाँ पोमैसा खुचिलै हित टुरेको सुचनाची प्रसारण मानी ।

मामला प्लिमा मिचापेको मिनाची पाइना नाखौं मामला प्लिमा मिनाची लामानी । छ्याम्साडो समुदायडा मिप्लिसेको भारा मामालानाका सुचना रासनी डुम्मानी । स्थानीय तहडा प्रचारप्रसारमो लागि केभा सुचना जानकारीची पालैसेको टुरे । त्रिकोलै पनि प्रसार मानी । ओको पुस्तिकामो डोसिडा खैनीलाई महामारीमो म्छोको जानकारीमो लागि वेभासाइड हेमा लिङ्कची डासाको हिडे ।

- ☞ समाजडाको खुइसेकोनाका ह्यानी हिडानी । भाइरस लुइडाको ठसुडमो आधारडा केभा संचारमाध्यमचिवा ओकोलै, चाइनिज भाइरस रूड्सा मिबानेको हिडे । ओकोपावा एसियालीलै हानी मुको हिडे । जातिवादी हेमा नश्लवादी लै विश्वडा पोमैमा फ्लोडिएको हिडे । केभा ठसुडनाका बुयाँ खारूनाका टुड्मा मिलिबडेको आप्रवासी मिनाचीलै खुइसेको मुयोडास्योको हिडे । भेदभाव मुयोडास्योको हिड । चिस्योनो ला छैज्योको छैमानो प्लिमाडा ध्यान इमा टुरे । डोकोनाखै मिानमो राष्ट्रियता चामामो प्राथमिकता इडुमामो अवस्था स्वास्थ्य अवस्था किटान मिमुदानीनो सम्बोधन मिम्दानी, चिस्को मिप्लिदानी ।
- ☞ मानवअधिकारमो जनचेतनामुलक अभियानमो सृजना मानी । कोभिड-१९ महामारिमो अवस्थाडा आप्रवासी हेमा निर्वासनडा छुडेको मिना म्राम चाइसेको मिना हेमा खुचिमो खिम्डाको मिना हेमा स्वास्थ्य मिनालै पनि संक्रमणनाका लैमैमा मानवअधिकारसम्बन्धी अभियानमो सृजना मानी । आपतकालीन संचारमो लागि डुड लैसानी । रेडियोडा मानवअधिकार उलंघनसम्बन्धी प्रचारप्रसार मुमा डुड हेमा टुड्मा मैदानी ।
- ☞ महामारीडा जादुसोस्को उपचार मिरेको

6

मानवअधिकारमो जनचेतनामुलक
अभियानमो सृजना मानी ।
कोभिड-१९ महामारीमो अवस्थाडा
आप्रवासी हेमा निर्वासनडा
छुडेको मिना म्राम चाइसेको
मिना हेमा खुचिमो खिम्डाको
मिना हेमा स्वास्थ्य
मिनालै पनि संक्रमणनाका
लैमैमा मानवअधिकारसम्बन्धी
अभियानमो सृजना मानी ।
आपतकालीन संचारमो लागि डुङ्
लैसानी । रेडियोडा मानवअधिकार
उलंघनसम्बन्धी प्रचारप्रसार मुमा
डुङ् हेमा टुङ्मा मैदानी ।

9

राप्पाको दिम दुम्ममुदानी । कसैपावा म्छोको
औषधी ओकोपावा मोरी न्योलो मुयो मिरैनो
मिप्लिसे नाखों पत्रकार संचारकर्मीवा खुलाई
सैमा चाम्मा टुरे । तिस्को राप्पाको दिम हेमा
ऐटाको परम्परागत ओखतिमो बारेडा छैमा
चाम्मा टुरे ।

☞ मिनामो टुरेको सुचनामो लागि आधिकारिक
मिनालै छैडानी । महामारी रोकथाम
मुमालै लेकुमेको उपायबारे राष्ट्रिय हेमा
सामुदायिक तहसम्म सम्पर्क डासानीनो प्रचार
मानी । आल्सेको दुङ्दा डोस्को रद्द पामाको हिडे
तिकोपामो बारेडा छलफल मानी ।

☞ मिनाडासानी रेडियो संक्रमणमो जोखिमडा
मिहिडेको मिनाचीमो लागि परिश्रममो महत्व
छैमामालै संक्रमणको लक्षण डाटेको संक्रमित
मिनाचिलै सुचित मुखा माध्यम परीक्षण मुमा
आवश्यक हिडे ।

२.२ समुदायडाको मुल्य मान्यताले पोर्नुसानी

☞ बन्दडा हिडिएपा भारा काम्मा टुरे । खिमडाको
खारू भारावा मुमालै खारू रामा टुरे । प्लिखा
ऐन्खा परम्परामो प्रचारप्रसार मुमा टुरे ।
महामारीवा छुडेको टयामो असर पिछे, मुखा
खारूची मुमा टुरे ।

सिमा बजार हेमा
सार्वजनिक यातायात
डोडेडासेकोनो चामा
संकटलाई पिछ्या मुमा
कै कैदा खाफ्लोमा
टुरे । कैटोडा हिडेको
चामाकुराची रामानो
चामा टुरे ।

- ☞ वालाली क्लामै हेमा छाचामाचीलै छाब्ला डोडेडासेकोन छुडाको असरलै पिछ्या मुमा खुचिलै शिक्षा इंखा नयाँ खालको रेडियो खारू मानी ।
- ☞ वालाली क्लामै हेमा छाचामाचीलै रेडियोनाका केभा रोमालै रेडियोनाका नयाँ नयाँ दिमची चैमाची प्रोत्साहन मुमालै शिक्षाडाको अधिकारीचिलै रेडियोडा बुझदानची
- ☞ केही स्थानडा लकडानउनमो प्रविन्ध हटमैमालै रूडमाको कोभिड १९ महामारी रूपाको ऐना रूडसा भारालै डुम्मैडान्ची । स्वस्थकर्मिचिवा मिरिडेको सुभाव क्रोसानी ।
- ☞ समुदायलाई रेडियोनाका किस्वात्योको मान्ची । खुन्यको ऐन्यको छामची चैधानी । महामारिडा रेडियो कार्यक्रमलै मनोरन्जन इदानी, छयोम्साडो संकटमो बेला सकरात्मक पक्षलाई लामानीनो रेडियो काऐन्चीलै कुर्मादिमनका मुक्त मान्ची ।
- ☞ सिमा बजार हेमा सार्वजनिक यातायात डोडेडासेकोनो चामा संकटलाई पिछ्या मुमा कै कैदा खाफ्लोमा टुरे । कैटोडा हिडेको चामाकुराची रामानो चामा टुरे ।

- ☞ कोरोना भाइरस हेमाडोसि टामा चापेको अन्य महामारीनाका टामा चापेको चामामो संकटनाका सुरक्षित टायरूडमा हेमा लैमा चा पोमा, सुडपाची लहुइमा प्रोत्साहन मान्ची । खिमडाको भारा मिनालै इकिन्डाको नाखै बगैँचा मुमा टुरे लुडान्चि ।
- ☞ समुदायडा कै कैडा खाफ्लोमा ऐक्यवद्धता निर्माण मुसा दोसोको नाखै संकटलै हरामैमा दिममो प्रोत्साहन मानी ।
- ☞ समुदायडा स्वास्थ्य इडसा उपलब्धी न्योलो अपनायैमा सुभाव इदानी । खावा इमा लेक्मा पनि संक्रमण बुझमा रूडमा लुडान्ची ।
- ☞ इमो इबुलिमडा मोरीमो प्रतिरोधात्मक क्षमता पोमैमा खालको चामालै प्रोत्सहन मानी । ओहिडपामो सोसको चामामो परिकारमो रेडियोडा खारू उत्पादन मानिनो प्रसारण मानी । ओहिडपाचिमो ऐटाको चामावा चैभालेको पोषणची त्रेकुमे । ऐटाको मिनाचिलै खाडुचिमे नो पनि छैमिने ।

००

१.३. वेभसाइटची

कोभिड १९ सम्बन्धीमो ओहिडपाचिमो लादा माको खारुची कल्चरल सर्भाइभलमो इन्डिजिनियस रेडियोमो वेभसाइटडा डासाको हिडे ।

Cultural Survival : https://rights.culturalsurvival.org/radio-spots-search/field_radio_series/COVID-19-85/language/en/language/und

कोभिड १९ सम्बन्धी म्छोका दिम विश्व स्वास्थ्य संगठनको वेभसाइटडा हिडे ।

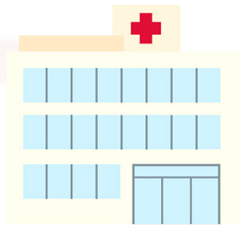
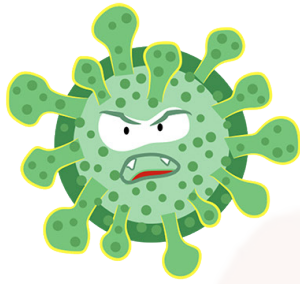
World Health Organization <https://www.who.int/es>

कोगि १९ सम्बन्धी विशेष सामग्रीची पत्रकारचिमो अन्तराष्ट्रिय संजालडा पनि हिडे ।

International Journalists' Network: <https://ijnet.org/en>

खोजपत्रिकाचिमो विश्व संजालमो वेभसाइटडा पनि हिडे ।

Global Investigative Journalism Network: <https://gijn.org/gijn-en-espanol/>

Cultural Survival

2067 Massachusetts Avenue
Cambridge, MA 02140
(617) 441-5400
www.culturalsurvival.org

Chamling Rai Indigenous Language, Nepal

Coordination : **Dev Kumar Sunuwar**

Translation : **Chhila Rai**

Layout : **Laxman Sunuwar**